

KARACADAĞ

DIYARBAKIR HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Ulusal Egemenlik Bayramı	Ömer Öner
1 Nisan 1921 in Eşiğinde	B. K. Çağlar
Abdülhak Hâmit Hakkında	K. Vehbi Oral
Dişarbakırlı Bilginler Ve Ozanlar	A. Şevket Kavut
Gönlümden Gelen Ses (şiiir)	Nebahat Günışıldar
Evimizin Köycülık Şubesinin Çalışma programı	Nurettin Aral
Kendi Kendime (şiiir)	Sezai Günışıldar
Dişarbakır Halkevinin Köycülık şubesinin bir Köyün Ne Suretle Tedkik Edileceği Hakkında	...
Muhtırası	
Halkevi Haberleri	...

SAYI: 28

MAYIS

1940

CİLT : 3

DIYARBAKIR BASIMEVİ

Yazı Hey'eti

Salim Atalık — Seyfi Alpan — Kâzım Baykal — Süheyl Beken
Hüsrev Eldem — Usman Eti — Osman Ocak — Kâzım Oral
Ömer Öner — Neşati Üster

MUHABİR AZA : Cavit Demiral (Lice) Münip Gültekin (Ergani)

Umumî Neşriyatı İdare eden Yazı İşleri Müdürü
AGÂH ARMAN

Abone Şartları : Yıllığı 100 Kuruş 6 Altı aylığı 50 Kuruş Fıatı 10 Kuruş.
Abone olmak isteyenler Diyarbakır Halkevi başkanlığına müracaat etmelidir.

KARACADAĞ

Diyarbakır Halkevi Tarafından ayda bir Çıkarılır

ULUSAL EGEMENLİK BAYRAMI

Ömer Öner

Büyük günlerimizden birisi de Ulusal benliğimizi idrak ettiğimiz ve hakiki egemenliğimize kavuştuğumuz 23 Nisan günüdür. Baharla beraber ve tam bir müjde ile gelen ve bizim için büyük bir sevinç kaynağı olan bu ışıklı günümüz, pek büyük fedakârlık ve kahramanlıkların mahsulüdür. Kahraman milletimiz, bu mutlu günü kazanma yolunda bir çok mahrumiyetlere katlandı ve temiz kanını akıttı ise kendi varlığına ve kendi benliğine de kavuşmuş oldu. Vakaa, birçok kara günler görüldü ve birçok acı dakikalar geçirildi; Bununla beraber gene o büyük acılar, o büyük kahırlar bizi sarsıp alt edemedi. Dün biliyorlardı; okunmakla bitmez milli destanlarımız, sayılmakla tükenmez nice hatıralarımız var. Sonra da anladılar; kara günleri, bol aydınlıklar; dar zamanları parlak zaferler takip etti.

Geçmiş günlerin derinliklerini kurecalıyarak mevzuu yayıp genişletmeğe ne hacet? Henüz vesikalar kaybolmamış, hatıralar dimağımızdan şilümemiştir. Çok şükür dünü görenler bugün bizim içi-

mizde ve bizimle beraber yaşıyorlar. Bu pek büyük hakikatleri bizde biliyoruz, dünyamız da biliyor; ezeli bir bünyeye malik, ebedi bir millet oluşumuzu kâinat biliyor, herşey biliyor.

Biz; işte ufak bir silkinişle mazinin sırtımıza biriktirmiş olduğu toz ve toprakları temizleyip attık. Gene kendi büyük ruhumuza uygun, sağlam bünyemizle mütenasip ve şüphesizdir ki asrın kabul edebileceği en mütakâmil bir şekli tercihte tereddüt göstermedik. Köhne ve pash bir istibdadı yıktık, Milli irade ve Milli hakimiyete müstenit bir şekil kurduk. Büyük Türk milletinin esalet ve vekarına yakışacak yegane şekli bulmuş olduk. Hor millet lâayık olduğu dereceyi bulur ve lâayık olduğu dereceye yükselir. hakikatı işte bu günde, 23 Nisan gününde tecelli etti ve Türk Milletinin, o ezeli büyüklüğünü dünya devletlerine, dünya milletlerine bir daha göstermiş bulundu.

İstibdadın kökünden sökölüşü köhnemiş usüllerin, kirlenmiş kaidelerin ortadan silinişi bir kus

kadar maşum ve bir çiçek kadar temiz ve pāk olan Türk yavrularının üzerinde ilk tesirini göstermiş oldu. Ve gene bir kuş kadar hür ve serbest yaşamak isteyen mini minicikler işte bunun içindir ki bu ışıklı günde, müstebit ruhların yıkılıp gittiği bu 23 Nisan gününde bayram yapıyorlar; Kışın yürek ezici kara günlerinden sıyrılarak, her tarafa ve herşeye neşe, sevinç ve hayat saçan bahar gününde hürriyetlerine kavuşan ulusun mes'ut ve bahtiyar çocukları bayram yapıyorlar, papatyaların hayata açılan yaprakları arasında, sevimli kuşların şarkılarını besteledikleri bu ılık havalarda, balolarla, danslarla, müsamereler ve bin bir çeşit oyun ve şarkılarla bayram yapıyorlar.

Onlar da, nermin kanatlarla tabiatın sonsuz lezzetlerinden istifadeye uçup kavuşmak isteyen kuş yavrularının sabırsız neşesi var. Zira onlar da uçup kavuşmak istiyorlar, hakiki hayatlarına.. Durmadan tepreniş, durmadan hareket ve oyun.. Bir sürü çocukluklar; fakat, bir yağın haklar. Su ve havadan daha kıymetli yemek ve içmekten daha lüzumlu çocukluk hakları. Çünkü, bütün zevk ve neşelerinin hakiki mahsulü olan bu hareket ve oyunlar, onların istikballerine ait birer deneme ve büyüklük hayatları için birer temrinden başka birşey değildir.

Bizler küçükdük, büyükdük. Dün, yeğane bildiğimiz şey hareket ve oyundan başka bir şey değilken, bugün bir sürü maddi ve manevi yükler ve mes'uliyetler altında bulunuyoruz. Hayat umurunu, dünya umurunu bizler görüyoruz. Onlar da küçüktürler, büyüyecekler, ve bizlerden dünya umurunu, hayat umurunu ve hatta hükümet ve devlet umurunu devir ve teslim alacaklar. pek büyük ümitlerle dolu büyük istikbalimiz, mini miniciklerin kutsal omuzlarında yükselecek ve inkişaf gösterecektir.

İstiklâl ve Cumhuriyetimizin ilelebet yaşaması ve payıdar olması için onun bütün ağır yükünü kuvvetli omuzlarında taşıyacak sağlam bünyeli, sağlam karakterli nesil yetiştirme yolundaki gayretleri ileri götürmek ve artırmak birinci emelimizdir. Yeğane idealimiz istiklâl ve Cumhuriyetimizin yaşaması ve kuvvet bulması olduğuna göre büyük Türk yavrularını büyük manada görmek, anlamak ve yetiştirmek gerektir. Herşeyden evel onların, normal bir şekilde yetiştirilmesini ve sonra da Milli kütürümüzün gür ışığı ile tenvir edilmesini gayelerimizin birinci safında görmeliyiz. Yılmak ve yorulmak bilmeden yurtça, milletçe bu gayenin tahakkukuna mutlak ve mutlak surette çalışmalıyız.

1 Nisan 1921'in Eşğinde

Demiri çelik yapan, ateşleri nur yapan;
Atılâyı Atılâ, Timuru Timur yapan
Ve Tuna boylarında yıllarca tınalaşan
Türk milleti bahtsızdı... Büyük millet, perişan...
Arslan yılmış, çekilmiş ve sinmiş artık iné...
Türkün büyük talii zorla dönmüş tersine.
Düşüşler, kaypedişler, artık arka arkaya,
Geriledi gitgide Tuna'dan Sakarya'ya,
Kayboldu safha safha, kaybetti saha saha...
Ve nihayet minin önünde kalktı şaha!..
Hakk olmak haksız yere sermek şevki bu!
Tek başına dünyaya kafa tutmak zevki bu;
Sanki bunu görmeye küsmüş, mahsus tabii...
Değil sade düşmanı, yendi "makûs talii,,;
Dedi, gafil dünyaya: "yokmu Türkten haberin?..
"Üç şehitler tepesi,, yeriymiş bu zaferin
Bu yurt, öyle tepeden, şehitten yana dolu:
17 Milyon gazi tepesi Anadolu!
Ey bize o baharın emsalsiz yadigarı.
Ey istiklâl! istiklâl! baharların baharı!
Sen örselenme diye boğuştuk düşmanla biz;
Suladık köklerini göz yaşıyla, kanla biz.
Yok artık yaprağına bir an bile dökülüş;

Çiçeğindir her Türkün yüzündeki her gülüş.
Mesuduz gölgede biz, sensin bütün varımız:
İstersen köklerini sular damarlarımız!
Azmine iman, şuur bilgi kata kata Türk
Kayalaştı: 17 milyon birden Atatürk
Her baş, ya bu değişmez hakikatı bilecek
Ya bu taş çarpıla çarpılacak ezilecek!
Ey düşman! Varsan eğer ve aklın yoksa dene ...
Cılız akan suları tutarlar değirmene:
Çarlı döndüren ırgat olmak denizden uzak:
Hayat sabası olmak, yem olmak bizden uzak!
Gerçi susadığımız yok asla kana bizim...
Emniyet sahamızın bir ucu tuna bizim...
Nüfustan, araziden, şundan bundan ne çıkar:
Boğazlarda dünyanın en çetin milleti var!
Bize gelen her ateş, sele düşen kor demek:
Dünya bilir dilersek harp bize spor demek!
Hâlâ bizde dünyayı alt üst eden o hız var...
Savaştan korkumuz yok, barışa aşkımız var ...
Garp tekniği, garp zevki, kısaca garp cephesi:
Ve Şef, aynı kumandan; geliyor zafer sesi...
Doğruluğun iyiliğin barışın sağ kolu Türk;
İnönü günlerinin hamlesiyle dolu Türk!

Behçet Kemal Çağlar

NOT: Bu bir manzum hitabe nevidir ki yıllardan beri millî coşkunluklarını ifade için kullanıyorum. Bu sanatı eksik mısralarda samimiyetim çarpılmaktadır. Mecmua arkadaşlarımın ve aldığım telgraf ve mektupların hatırı için şiir sayıp nesrediyorum. **B. K. Ç.**

ABDÜLHAK HÂMİT HAKKINDA

K. Vehbi Oral

Aziz hatırası etrafında toplandığımız en büyük şairimiz Abdülhak Hamit hakkında huzurumuzda söz söylemenin mes'uliyetini tamamen müdrik buluyorum. Türk irfanına otuz bu kadar eser hediye etmiş ve insan düşüncesini alakadar eden en ciddi meselelerle uğraşmış olan bu büyük adamı bir kaç satırla tahlile çalışmak okyanosun dalgalarını küçük bir bardağa sığdırmağa kalkışmak kabilinden bir hareket olur. Benim bu işe cüret edişim, Hamide manevi borcumdan ve aziz dinleyicilerin müsamahasına inancımın ileri gelmiştir.

Düşününüz bir kerreki, kendi ruhunun azamet ve ihtişamı karşısında yıldız sarayını küçük bulan Namık Kemal, ona daha gençliğinde (Hamit sana hitap etmek için adından büyük kelime bulamıyorum,) demişti.

Namık Kemal'in bu derecelerde hürmet ettiği bir adam, bizim gibi faniler için elbette kudsî bir mahiyet alır. Abdülhak Hâmit, hakikatta Fikretin dediği gibi (Denizleri, Dağları ve Volkanları Yıldırımları, Şimşekleri, Saharaları, Geceleri başlı başına bir âlem)dir.

Tabiattan büyük bir âlemi külliyeti

Ednat meçhul iklimleri keşfe giden seyyahlar gibi bu âlemin henüz meydana çıkmamış labuti ülkelerini adım adım dolaşarak onları bütün esrar ve güzellikleriyle dünyaya tanıtmak münevverlerimiz için mühim ve milli bir vazifedir. Milli bir vazifedir dedim. Çünkü bir millet, yalnız askerî fütuhatla değil, Fikir ve sanat sahasındaki eserlerilede yaşar. Şark ve garpteki emsalle boy ölçüşmek kabiliyetini gösteren Abdülhak Hâmit gibi debalar, Türk milletinin medenî ve mütakâmil milletler arasında yaşamak hususundaki liyakatini teyit edecek canlı vesikaledir.

Hâmidin Türk lisan ve edebiyatına hizmeti çok büyüktür. Şinasinin başladığını o bitirmiş, Romantizmi o getirmiş ve garbın bütün edebî şekillerini muvaffakiyetle kabul ve tatbik eylemiştir.

Hâmidin üslubü hiç bir şairimizinkine benzemez. İnsanı namütenahi ile karşı karşıya getiren vecdin derinliklerine salan engin bir üslup. Hâmidin karanlık tarafları olabilir fakat muhakkî onu okurken ruh maverada, yani havasımızın üstünde bir şaheser

Halkevimizde tertip edilen Hamit ihtifalında verilen konferans.

*Çıktım semvaata hâk bir ser
İndim semrata ile beraber*

Hâmid edebi hayatın iptidalarında her yeni şey getiren adam gibi muhittin gadrine uğradı. Hacı İbrahim efendiler gibi arabistan çölle-
rinde kapanıp kalanlar değil, hatta edebi kültürünün yüksekliğinde şüphe olmayan muallim Naci bile Makberdeki incelikleri görmemişti. O meşhur makber mukaddemesinde tekerrür eden «şeylere» Nakâfiye ilişiyor.

*Uslubu ceddi biliriz şivesi şeydir
Üftadesi minuş isede düşmenimeydir*

deyiyordu. Hâmid nihayet dayanamadı, yıldırımları andıran bir belâgatla gürledi:

Aceba hun dili mecruhumu sen meymi zanettin
Sedayi makberi bir nareyi heyheyim zan ettin
Ve yahut kendini âlemde sen bir şeymizannettin
Bu gün ben yazdım elbette yazar ahfat Nafâfi

Hamidin en büyük ve türk edebiyatının, leyla ve mecnundan sonra en lirik eseri makberdir. Hamit kendi akrabasından pirizade ailesinden Fatma hanım namında genç bir kızla evleniyor. Bu kız, güzellikle zerafet ve ırfanile büyük şairi o kadar teshir ediyor ki artık kâinatı ondan ibaret görüyor. Fakat kader bu saadete kıskanıyor, hanımda sinsi bir hastalık başlamıştır.

*Bir haylı tabip Cem edildi
Konsolte ile verem denildi*

Hâmit, o sırada Bombay Şebbenderliğine tayin olunuyor. Hindistan'ın

havasından istifade eder diye refikasında beraber götürüyor. Fakat hastalık aynı şiddetle devam ediyor. İstanbula avdete karar veriyor. Hamit Mazinin bu elim hatıralarını yürekler yakıcı bir belâgatla naklederken bizim adı lisanımızla sevinç ve neşeyi ifade eden “gülmek,, kelimesine ne acı ve ne derin mana veriyor

*Bir gün dedi iztirap içinde
Ben ölmeğe gelmişim bu günde
Ölmek dedi kahkayala güldüm
Duydumki fakat içimden öldüm*

nihayet:

Manendi ufuk gözüktü Berut.

Artık son günlerini yaşıyan sevgili hasta Beyrutta gözlerini hayata kapamıştır. En ince yerinden vurulan şair feryada başlıyor:

*Gitti nazarımdan ah gitti
Bi maksat ü bi günah gitti
Görsem yeridir seni karanlık
Nurum benim ey ilah gitti*

En büyük Türk şairinin sevdiği vücudun mübarek eczasını çiçekten çiçeğe, renkten renge istihale ettirerek topraklarında saklayan beyrut Türk edebiyatının aziz bir_tefav yeri ve Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olmuştur.

*Var ol gureba ne vaz Beyrut
Ey şehri mekârı mü maâli*

hitabına mazhar olan bir beldeye Türk gençleri hissen ve dâima bağlı kalacaklardır.

Hamid sevgilisini takip yani intihar

için verdiği kararı bozduğundan dolayı
nefsini muahaza ediyor.

*Ey yar bu gün sana ne oldu
Buldumda acap fena ne oldu
Ömrümde sever idim beni sen
Ömrün gibi bak vefasızdım ben
Sen öldün evet bana ne oldu
Ne oldusa o hüsnü ane oldu
Takip için ettiğim yeminler
Çok geçmedi bir efsane oldu*

Hamid bu kararı niçin bozuyor,
öyle anlıyoruzki şair mezârdan sonra
bir sükün ve huzur âleminin başlayaca-
ğına pek emin değil. Bizim türlü türlü
nimet ve lezzetlerle dolu sandığımız
ahiret hayatında dünya gibi elem ve
iztirap kaynağı olmasından korkuyor.

*Ya anda dahi bu golda bilfarz
Allah beni kılarca nalan*

Dekart düşünerek allahı bulmuştu.
Hamid iztirap çekerek ruhun vücuduna
inanıyor.

*Ben ruha nasıl derimki mefut
Hissettiğim iztirabı mevcut*

şüphenin tereddüdün en acı raşelerile
sarsılan makber nihayet böyle güzel
bir iman nağmesile bitiyor.

*Allah derim gelir mecalım
Allah derim biter zevalım*

Allaha yani vücudu mutlaka iltihak
ettikten sonra tabiatile zeval korkusu
kalmaz.

Büyük şairimizin aceba siyasi akidesi
ne idi, diye merak olunabilir. Her idealist

adam gibi hamidin de samimi olarak
demokrat ve cumhuriyetçi olduğunda
şüphe yoktur. Cümhuriyetin ilanından
çok evvel basılmış bir eserinde ilhanda
emiri Şuban, Hafızı Şiraziye:

*Cemiyete nafi ne yapılmak eder icap
Bir şey yapalımki edelim şehleri icap*
der. Hafızı Şirazi şöyle cevap verir:

Cemiyeti Şa eyleyiniz :...

Cemiyeti şa eylemek hükümdarlık
hakkını millete iade ile Cumhuriyeti
tesis etmekten başka bir şey değildir .

Hamidin ailesinden doğum ve ölüm
tarihlerinden bahse lüzum görmedim.
Zira bunlar her kesce bilinen şeylerdir,
sonra büyük adamlar bir ailenin bütün
bir milletin malıdırılar ve zaman mefhu-
mundan varestede olarak ezel ve ebet
denilen hudutsuz mesafenin içinde ya-
şarlar müsaadenizle makberin son bey-
tini okuyarak susuyorum.

*Artık kalayım süküt içinde
Fikir etmek için oyarı canı*

DİYARBAKIRLI BİLGİNLER ve OZANLAR

A. Şevket Kavut

Çâkerî

18 inci asır şairlerindedir. Hayatı hakkında Ramiz tezkeresinde şu malûmat kayıttır:

«Çâkerî: Nâmı nâmileri dir. Medineî Diyarbakırdan zuhur ve Mücellid Seyyid Çâkerî dinlemekle meşhûr ve şî'r ü inşâda tabiatleri dilpezir ve cendere-i terbiyede şîrâzebend-i nizam-ı nazzâm olmuş serlevha-i şuarâya şâyâm tezhîb ve tahrîr bir şairi mâârif kesir olup evâhir-i devr-i Mahmud kâimde vafat etmiştir. Güftarlarından sadri defteriden nail-i rütbe-i vezaret olan mir İzzet Ali paşa hazretlerine dedikleri tarihleridir ki âsârlarından ruhsat yâb olduğumuza binâen sebt-ü tahrîr olundu.» (Örnek verilmemiştir.)

Esat şu malumatı veriyor:

«Çâkerî: Sebkâtî gibi defteri şâiriyete şîraze bend-i hüsn-i nîzâm ve evâhiri devlet-i Mahmud hân-ı evvelde nüsha-i kemyab-ı vücuduna mahfaza-i kabristan makam olan Diyaribekriy-yül asıl bir şâiri nâzûk tabiat olduğu bazı mazbatada görülmüştür.»

Diyarbakırlı Ali Emîri ise Tezkire-i Şura-yi Âmid adlı eserinde Çâkerî-den bahs ederken diyor ki:

«İsmi âlileri Ali dir. Sâdâtı mükerrermeden olmakla Seyyid Ali çebebi ünâm mübeccelli ile yâd olunurdu. Velâdeti takriben 1080 (M. 1669) hudûdundadır. Tahsili bidâa-i kemalât eyledikten sonra rûsûm-i ihtîşâm-ı Sâriye meylü heves itmeyüp mücellitlik san'at-ı nefisesini tahsile sarf-ı nakdine-i evkat eyledi. Kemal-i tevazu'undan çâkerî mahlasını intihap etti.»

Bir az sonra şunları kayd ediyor:

«1120 (M. 1708) senesinde meliküşşuarâ Nâbi-i nükte-dan yârân-ı memleket tarafından vaki' olan da'vet üzerine

Şehrimize gelerek pek çok müsaare ve müsahabetler vuku bulmuş bağlar, bahçeler hasırlarda zevkusafâ edildikten başka bostan mevsim-i ferahfezası dahî bu zevk u safâ ile geçiştirilerek Nabi merhumda pek ziyade memnunkalmış idi. Bu Âbdî âciz Sülûkiye mektebinde Fethullah Feyzi efendi den tahsile devam eylediğim esnâda Gülşeni zade Hacı Hafız Sâlih ağa merhumun kaim pederi pir-i muhterem Ali ki- ağalık ünvanını hâiz urafâdan olup gayet temiz elbise geymeğe pek meraklı idi - hem üstadımızın ahıbbâsından hem de mektebe müdavimlerinden âtiyütterceme Ahmet Hâyali efendi hafid zadesi olduğundan ekseriya mektebe gelerek çokca oturur ve eslâfa ait lâtif, lâtif fıkralar söylerdi. Benim kemâlî iştiyak ile dinlediğime memnun olurdu. Bir gün gülererek dedi-ki oğlum artık ömrümün son günleridir. tevellüdüm 1173 (M. 1759) senesinde olduğu cihetle şimdi 110 yaşındayım. Nâbi merhum 1120 (M. 1708) hududunda Şehrimize med'üven geldiği zaman o müdebedeb ziyafetlere yetişen bazı ihtiyarlara yetiştim. Vali Vüzerâ-yı izamdan Recep paşa, Kadı şuarâ-yi benâmdan Sabit efendi imiş. Gerek onlar tarafından ve gerek eşrâf ve hânedâni memleket canibinden büyük ziyafetler icrâ olunmuş. İlk ziyafet şebânedeki Şehrimizin muganniyân ve hanendegâm bir hürmet-i mahsûsa olmak üzere kâffe-i eşârı cenab-ı Nâbinin âsârından okunmağı kararlaştırmışlar. Meşayih ve fuzalâdan olup fenni musikinin ilmi ve amelisine vâkif olan zevat-ı nâdire dahî iştirak buyurmuşlar. Sıra icrayı nezâmat-ı rûhefzâyâ gelince ibtidâ Serâmedâm hanendegân Zerger Ahmet verdi Çelebi-i Âmidi makam-ı Hicazda ve usûl-i Zencirde Nâbi-i nüktedânn şü gazeli nefisini gayet lâtif bir surette okumuş:

*Seni tebrîde benden olsa a'dâ ittifâk üzere
Ne bâkim var hulûs elbette galiptir nifâk üzere
Gular-ı vahşet Olmaz dâmen'i sahrayı vahdette
Selâm eyler bu deştin kebki bâza iştiyâk üzere*

Andan âbrü-yi hânendegân mücellid Şehlâ Mustafa çelebi-i Âmidi makam-ı Isfahanda usûl-i darbeynde yine cenâbi Nâbinin şü eseri dilârâsını bir terâne-i ruhbahşâ ile okumuş:

*Yârın bilürüz bezmimize râğbeti vardır
Ammâ ki zamânın gözedir saati vardır*

*Çok mu suhan-ı Nâbi'ye bu neşve-i tesîr
Rindân-ı harâbât ile çok sohbeti vardır.*

Andan hanende-i bi nezîr Mücellid Mahmud Çelebi-
Âmidi makam-ı Acemde usûli evferde yine müşârûnileyhin
bû şî'r-i nâdide edâlarını gayet üstâdâne bir ahenk ile
okumuş:

*O dil kim sâgar-ı bireng-i sahbâ-yî hakayıktır
Anı lebriz-i çirkâb-ı mecâz etmek ne lâyıktır
Münâsif hem zeban rûşenger-i âyine-i dildir
Gubar-ı çehre-i hâtr karin-i nâ muvâfıktır.*

Andan meşhur-i cihan üstâdı devran Seyyid Nuh çelebi
Âmidi [1] makam-ı Nişâbürda usûl-i Devr-i kebirde Nâbi-
mu'ciz kelamın şu güftârı neşât efzâsını bir şivei âlempesend
ile okumuş :

*Çemende cûy veş bir cüst-ü cûlar hep senin çündür
Miyân-ı bûlbûlânda güft ü gûlar hep senin çündür
Reg-i tâk-i hafâdan cûşa gel ey bâde-i tahkik
Kadehler şişeler humlar sebûlar hep senin çündür*

Andan üstâd-ı azam pir-i efham Şeyhzâde Şeyh Ahmed-i
Nakşbendi-î Âmidi makam-ı Arakta, usûl-i Nim devirde yine
müşârûnileyhin bu nazm-ı bediânelerini bir tarz-ı muhakki-
kane ile okumuş.

*Sevâd-ı mümkinât âsâr-ı sun'ı bû suhan söyler
Kitâb-ı kâinât esrâr-ı hâk'kı bi dehen söyler
Senin gûşunda isti'dâd yek idrâkine yoksa
Lebi cûda kemâl-i sun't her berg-i semen söyler*

Nâbi merhûm şu üslûb-i bediâ pek memnun olarak
demişki ey ihvam adim-ül-ekrân çâr küşei âlem-i

[1] Diyarbakır sade bilgin ve ozan değil, bir çok değerli musikişinas, hattat ressam, mimar yetiştirmiş bir kültür ocağıdır. İlerde bunlarında hayat ve eserleri hakkında malumat verilecektir.

Seyyid Nuh hakkında Meşhur adamlar Ansiklopedisinde şu malumat vardır. [ölümü 1714 [17 nci asır sonlarile 18 inci asır başlarında tanınmış musiki üstadlarındandır . Diyarbekirlidir. Tımar sahiplerindenmiş Diyarbekirde çıkan bir harpte ölmüştür. Esat efendi Atrahül âsâr'ında bu zatın 30 kadar kıymetli bestesi olduğunu kayd ediyor. [M. A. A. S. 1446]

negamatın Irak u acemini Nişabür, İsfahan, Hicazını tamâmen devr ve seyr ittirüp beni bir cihân-ı şevk u tarab şekline getirdiniz var olunuz, mes'ut olunuz. Şimdi sıra bana geldi. »

Nâbinin, Diyarbakırlı şairlerin herbirinin birer eserini hemen besteliyerek nefis bir surette teganni eylediğinden ve «Şu bezmgâlu sohbetin erkân-ı mu'teberesinden biri de sahib terceme Mücellid Seyyid Ali Çâkeri çebebi idi » dedikten bir kaç satır sonra şunları kayd ediyor:

«San'atı nefisesiyle evaktgüzâr ve şuarâyi memleket ve urafâ-yi sâhib ma'rifetle hem karını encümen-i leyl ü nehâr olduğu hâlde 1160 (M. 1747) hudûdunda dükkân-ı hayatı makfûl oldu.»

Bay Sadedin Nûzhet Ergun Türk şairleri adlı eserinde «Ekseriyetle 18 inci asır şairlerinin manzumelerini ihtiva eden bir mecmuada (Çakeri) serlevha ve mahlâsiyle bir (Muaşşer) kayıtlıdır. Diyarbakırlı Çâkeriye ait olmak ihtimali kuvvetli olan bu şii'ri buraya nakl ediyorum » diyor. (Cilt: 3. Sa: 1105)

Bu muaşşerin sâde üç bendini almakla iktifa edeceğim:

*Sensin ey şüh bu çerh-i feleğin işvegeri
Dağdır nim niğehin dildeki hüzn-ü kederi
Dökicek ârızına zülfünü manend-i peri
Kayd ı zencire dâşürdüm dil-i divâneleri
Gül-i dâğınla bulur gülşen-i dil zib ü ferî
Tir-i müjgânının ey meh dil-ü candır siperi
Gide tâ mahşere tek nâvegi gamzen eseri
Dil-i mihnet zedenin âteş-i aşk oldu yeri
Eyle ben zârın aman âh-ı zamandan hazeri
İtme kurbanın olam semt-i cefâya seferi*

***

*Reng-i sadberg-i ruhın seyr idicek gül utanır
Güş idüp sohbetini reşg ile bûlbûl utanır
Kadehe sagar-i mey dökmeğe fûlfûl utanır
Âh o gerdendeki hâli göricek fâl utanır*

GÖNLÜMDEN GELEN SES

*Diyor ki o, bırak beni
Vadisi geniş bahtiyar kalpleri
Bırakta dağı, ormanı, denizi
Sana çamdan sudan ruh götürüyüm*

* * *

*Bırak beni de su gibi akayım
Gönlüme sevinçten çelenk yapayım
Hicranları kalbimden söküp atayım
Batan güneş gibi eriteyim*

Nebahat Günışıldar

*Serteser hep ser-i hûbandaki kâkûl utanır
Eyleme bâri bu gamhâra tecahül utanır
Eyle ben zârın aman âh-ı gamından hazeri
İtme kurbanın olam semt-i cefâya seferi*

***

*İtme ağyâr ile sohbet sakın ey meh tenhâ
Kılma cevr ü siteme bende-i nâçârı seza
Beni öldür eğer eyler isem ey mâh hatâ
Sana varımda fedâ canda fedâ ben de fedâ
Câbecâ Çâker-i bûcâreye kıl lütf-u atâ
Görmedim sen gibi bir şûh-i şeker leb aslâ
Şerbet-i lâ'lin ile eyle bu bîmâra devâ
Oldu dil aşkına gencine-i hüzn ü sevda
Eyle ben zârın aman âh-ı gamından hazeri
İtme kurbânın olam semt-i cefâya seferi*

Sonu Var

DIYARBAKIR HALKEVİ KÖYCÜLÜK ŞUBESİNİN ÇALIŞMA PROGRAMI

Nurettin Aral

Halkevi Köycülük Komitesi Reisi

1 — Köylerde Halkevi umdelerine uygun bir şekilde çalışabilmek için evvel emirde mesai sahamıza dahil köylerin isimleri, mevkileri ve bunlardan hangilerinde mektep, muallim ve öğretmen bulunduğu tespit olunacaktır.

2 — Bu köyler arasından ayrılacak üç tip köy üzerinde esaslı bir surette çalışmaya başlanacaktır.

3 — Her hangi bir köyde çalışmaya başlanmazdan evvel tanzim kılınan tarifnamede (*) mufassalan izah edildiği vecihle, o köy coğrafi, zirai, iktisadi, sıhhi, içtimai ve kültürel bakımından derin bir incelemelerden geçirilecek ve bu incelemenin verdiği neticeye göre köyde çalışma şekli tespit olunacaktır.

4 — Yukarda 3 ncü maddede yazılı köylerden başka. müsait ve münasip köylerde Halkevinin diğer kollarile teşriki mesai edilerek bu köylerde okuma odaları açılması, odaların kitap ihtiyaçlarının karşılanması ve köylülere acil sıhhi yardımlar yapılması için buralara ilaç dolapları verilmesi temin olunacaktır.

5 — Çalışma dairemize dahil olan köylerin sıhhi, sosyal ve bedii gelişmelerinin temini ve köylüyle şehirli arasında karşılıklı sevgi ve kaynaşma tesisi maksadile köycülük koluna ve Halkevinin köylüyü alâkadar eden diğer kollarına dahil üyelerle beraber seyahatlar tertip edilecek ve köylülerimizin fikirlerinin açılmasına çalışacaktır.

6 — Köylünün görüş kabliyetlerinin artırılması fikirlerinin açılması için Halkevi müsamerelerine münasip görülecek köylerden sık sık davet edilecek ve yahut münasip zamanlarda merkezi bir vaziyette bulunan köylerde yalnız köylüler için müsamereler verilecek ve sinema gösterilecektir.

7 — Lüzum görülecek küylerde Halk dershaneleri ve okuma yazma kursları açılacaktır.

8 — Köylerde alışmış oldukları ve yahut vücutlarının gelişmesi için lüzumlu olan sporlar yaptırılacaktır.

9 — Köylülerin şehirdeki işlerini

(*) 71 inci sahifaya bakın

KENDİ KENDİME

Ömrümde yeni başladı, yine bir tipi
Genliğim gidince, ümidim söndü diye
Şimdi arıyorum, taze bir mezar gibi...

Önümde açılınca koca ıssız vaha
Bakamam artık geçen ömrüme bir daha
O zaman derim: Bekliyenim unut beni.

Sarıncı beni kara topraklar, gölgeler
Ufuklara aksedermi yükselen sesler?
Arkam sıra gelirmi bu sesin sahibi?

Sezal Günışıldar

takip etmek ve mektup ve arzuhallerini yazmak üzere açılan büronun faaliyeti artırılacaktır.

10 — İntihap edilecek nümune köylerine bir radyo verilmesine çalışılacaktır.

11 — Faaliyete geçilecek köylerde mevcutsa Halkevinin tabii azası olan muallim ile teşriki mesai edilecektir.

12 — Köylerde yapılacak gezinti esnasında köylü ile kaynaşılacak köylüye yaklaşılabilecek, velhasıl köylerimizin her sahada tekâmülü için onlara yol göstericilik yapılacaktır. Köyün içme suyu yoksa onun getirilmesi, temiz değilse islahı, köyün içi bataklık ise bir kaldırım yaptırılması, ağacı yoksa ağaçlandırılması, insanlar ve çocukları

hasta veya bakımsız iseler ne suretle bakılacakları, üstleri temiz değilse nasıl temizlik yapılacağı, okuma bilmiyorlarsa nasıl okuma öğrenecekleri, bir sıkıntılı varsa ne suretle izale edileceği, köylü şen değilse, kederlise bunu izale çareleri, kazanmıyorlarsa kazanma yolları gösterilecek velhasıl bu sahalarda kendilerine her türlü maddi ve manevi yardımlar yapılacaktır.

13 — Şive farklı olan halkın ummunun türk şivesile konuşmaları için kendileri tenvir ve irşat olunacaktır.

14 — Köylerde zekâ ve çalışkanlıklarile kendilerini gösteren çocukların şehirde veyahut mıntaka yatı mekteplerinde tahsilleri için her türlü yardımlar yapılacaktır.

Diyarbakır Halkevi Köycülük Şubesinin Bir Köyün Ne Suretle Tetkik Edileceği Hakkında Muhtırası

1 — Bir köy tetkik edilirken aşağıdaki hususat göz önünde bulundurulacaktır.

A — Köyün adı, mevkii, coğrafi vaziyeti, bağlı olduğu vilâyet merkezine en yakın şehir ve kasabalara olan mesafeleri.

B — Köyün servet kaynakları.

C — Köyün nüfusu, (Erkek kadın, erkek çocuk, kız çocuk) olmak üzere ayrı ayrı olarak tesbit edilecektir.

D — Köyün zirai vaziyeti :

Köyün umumî olarak ziraat serveti, köyde mevcut çiftlik hayvanı, damızlıklar, çift ve koşum hayvanları, ekilen muhtelif hububat ve sairinin tohum üzerinden miktarları, senelik toprak ve hayvan mahsulleri, bunların kuruslandırılmak suretile kıymetlendirilerek tespit edilecektir.

Köyün hey'eti umumiyesile arazinin (Bataklık, orman, mera kabili ziraat, kurak ve su altında vesaire olmak üzere) şekli tespit olunacaktır.

Köyün safi ve gayri safi ge-

liri ile köyde servetin tezayüd ve tenakusu derecesi ve bunun esbabı tetkik edilerek tesbit olunacaktır.

Köyde yapılan ziraat usulleri, Tohum ve damızlık vaziyetleri mahsulatın ne surette kıymetlenirildiği ve bu hususta mevcut müşkülât ve kolaylıklar incelendirilecektir.

Köyde mevcut (en zengin orta halli ve en fakir) bir çiftçinin zirai durumunun ve bunların senelik safi ve gayri safi gelirlerinin nisbeti temin olunacaktır.

Köylünün mülk vaziyeti

Köylü kendi toprağında mı çalışıyor? yoksa ecir midir? ecir olmasını icabeden sebepler nedir.

Köylünün mesken vaziyeti.

Meskenlerinin şekli, evlerin teferruatı (ahır ve saire.

Not : Köyde kuraklıkta, kahıltıktan şikâyet ediliyor mu? mera vaziyetleri nasıldır. Meralarda biçilecek ot varmı? Kış için ot ithal ediliyor mu?

E — Köyün kültürel durumu:

Köyde mektep ve muallim var mı ? Mektep varsa ne vakit açılmıştır. Mektebin kaç muallimi, (Erkek ve kız çocuğu olmak üzere) kaç talebesi vardır.

Şimdiye kadar mektepten kaç kişi çıkmıştır. Köylü bu mektepten okuyup yazmak hususunda ne şekilde istifade etmiştir. Köyde okur yazar kaç kişi vardır. bunların okuma derecesi nedir ? Köyde okuma odası varmı ? okumak için kimler devam ediyolar. Köyde neler okunuyor? köylünün mektuplarını kimler , yazıyor ? ve kimler okuyor. Köylü hangi lehce üzerinden konuşuyor ? Köyde saz şairleri var mıdır? Köyde musikiye aşina olanlar bulunuyor mu? Köyde folklor.

F — Köyün kredi durumu :

Köylü hangi müesse ve şahıs lara borçludur. Para alma ve ödeme şartları nedir.

G — Köyün sağlık durumu :

Köyün nüfusunun artma şekli, doğum ve ölüm karşılaştırılarak çıkarılacaktır. (hiç olmazsa 20 sene üzerinden)

Köy evlerinin sıhhi durumu :

Köyün içme suyu .

Tagdiye şekli : istihlak edilen neveleri .

Geyim şekli: temizlik derecesi

Köyde çıkan adi ve bulaşık hastalıklar, tedavi usulleri doktorlara ve sıhhat memurlarına müracaat şekilleri ve köyün sıhhat kontrolü.

H — Köyün içtimai , iktisadi, durumu , köydeki sanatlar ve inçilik neveleri ve saire

Not : Bu köyde işbu tetkik edilen vaziyete göre tekâmül için alınması lazım gelen tedbirler.

N. A.

HALKEVİ HABERLERİ

İnönü Zaferinin Yıl Dönümü

1 / Nisan / 940 pazartesi günü Halkevimizde İnönü Zaferinin yıl dönümü büyük bir törenle kutlanmıştır. Dil, tarih, edebiyat komitemizden Osman Ocak tarafından Milli kurtuluş hareketimizin ilk zaferi olan İnönü meydan muharebesinin önemini tebarüz ettiren bir söylev verilmiş gösterit kolumuz tarafından da istiklâl piyesi temsil edilmiştir.

Konferans

İstanbul Üniversitesi profesörlerinden Ahmet Çağferoğlu 4-Nisan-940 perşembe günü Halkevimizde bir konferans vermiştir. Cumhuriyet Halk partisi Genel Sekreterliği tarafından Halkevimiz için tertip edilen konferanslar serisinin ilkini teşkil eden ve (Folklorumuzda milli hayat ve bakıyeleri) mevzuu üzerinde verilen bu konferans kalabalık bir kitle tarafından alâka ile dinlenmiştir.

Konferanstan sonra Halkevimizde profesör şerefine bir çay ziyafeti verilmiştir.

5 Nisan Atatürk Günü

5 Nisan 940 Ebedî Şef Atatürk'ün Diyarbakır hemşeriliğini kabul ettiği günün yıl dönümünde Halkevimizde heyecanlı bir tören yapılmıştır. İdare heyetimiz üyelerinden Osman Ocak tarafından bu hadisenin tarihçesi yapılmış , o güne ait vesikalar okunmuş

ve Atatürk'ün millî inkilâbımızdaki büyük yaratıcı ve kurtarıcı rolü üzerinde durulmuştur. Bunu müteakip Ar komitemiz tarafından güzel bir konser verilmiştir.

Hamit Günü

Büyük Şair Abdulhak Hamidin ölümünün yıl dönümü münasebetile evimizde bir ihtifal yapılmıştır. Lise Öğretmenlerinden Kâzım Ural Hamidin hayatı ve edebiyatımızdaki yüksek mevkii hakkında bir konferans vermiş ve bunu müteakip Hamidin eserlerinden parçalar okunmuştur.

Aile Toplantısı

Her ay yapılmakta olan aile toplantılarının 4 üncüsü 6 Nisa 940 da Halkevi salonunda yapılmıştır. Bu toplantı diğerleri gibi çok neşeli geçmiştir.

Konser

23 Nisan 940 Gumartesi akşamı Halkevimizde bir konser verilmiştir. Konserden evvel Ar komitemiz Başkanı ve Lise müzik öğretmeni İhsan Ünal tarafından musikide keman ve yaylı sazların mevkii ve ehemmiyeti hakkında bir konferans verilmiştir. Konserin birinci kısmı orkestra parçalarına ve ikinci kısmı da piyano ve Saksofon sololarına tahsis edilmişti. Konser çok güzel ve olmuş büyük bir alaka uyandırmıştır.

23 Nisan

Hakimiyeti milliye ve çocuk bayramı günü Halkevi önünde bütün mekteplerin ve halkın iştirakile muazzam bir tören yapılmıştır. Töreni Birinci Umumi Müfettiş Abidin Özmen bu günün mana ve şümülünü tebarüz ettiren bir nutukla açmış ve bundan sonra Valimiz Mithat Altıok ta bu mevzu üzerinde heyecanlı bir hitabe irad etmiştir. Daha sonra ilk okul talebeleri tarafından 23 Nisan hakkında şiirler okunmuştur. Akşam da evimizde bir müsamere yapılmış, bu müsamerede idare hey'etimiz üyelerinden Dr. Şükrü Kaya ve Osman Ocak tarafından sözler söylenmiş ve temsil kolumuz tarafından da (Tırtıllar) piyesi temsil edilmiştir. Aynı temsil 29 Nisan pazartesi akşamı da tekrar edilmiştir. Bu ikinci temsilde de üyelerinizden Ömer Öner tarafından çocuk haftası hakkında söz söylenmiştir.

Çocuk Haftası

23 Nisan haftasında Halkevimiz çocuklar için dolgun bir program tatbik etmiştir. 23 ve 29 Nisan akşamları gösterit kolumuz tarafından temsil edilen Tırtıllar piyesinden başka Cumhuriyet ve İnönü okulları tarafından da salonumuzda birer müsamere verilmiş ve diğer günlerde de çocuklara sinema gösterilmiştir.

Bunlarla beraber her gün çocuk haftası münasebetile sözler söylenmiştir.

Sinema

Partimiz tarafından hazırlanmış olan filimlerden (Atatürk ihtifalı, İsmet İnönünün marmara gezisi, 19 mayıs gençlik bayramı, ve Adananın kurtuluş bayramı) bu ayın içinde halkevimize gönderilmiş ve halka gösterilmiştir. Bundan sonra Halkevimize C. H. Partisi genel sekreterliği tarafından muntazaman Filim gönderileceği bildirilmiştir.

